

TURYSTYKA SPOŁECZNA I RELIGIJNA FRIULI WENECJA JULIJSKA

Atrakcyjność turystyki społecznej i religijnej z Europy Środkowo-Wschodniej do Friuli Wenecja Julijska

Projekt dofinansowany przez Region Friuli Wenecja Julijska L.R. 12/2006

1. TRIEST

KATEDRA ŚW JUSTA: położona na wzgórzu o tej samej nazwie, łączy w sobie pozostałości ze starożytnego rzymskiego propylonu z I wieku naszej ery i aktualnej bazyliki, która powstała z połączenia w XI wieku dwóch odrębnych kościołów: NMP Wniebowziętej i św. Justa. Pięcionawowe asymetryczne wnętrze zdobią bogate mozaiki w absydzie i na ścianach. W skarbcu Katedry znajduje się wiele wybitnych dzieł sztuki, między innymi malowidło św. Justa (malowane na jedwabiu z XIII w.), Krucyfiks Battuti (XIII w.), Krucyfiks Giuliani (1383) i halabarda św. Sergiusza (legenda głosi, że gdy w Syrii ścięto św. Sergiusza, halabarda spadła z nieba na miejskie forum w dniu 8 października 303).

ŚWIĘTY ANTONI: Kościół wybudowany w latach 1825 i 1849 w stylu neoklasycznym, spektakularnie zamyka plac Ponterosso i kanał borgo Teresiano.

ŚWIĄTYNIA MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ NA GÓRZE GRISA: wzniesiona przez architekta Guacci w latach 1963 i 1966 r. na krasowym grzbiecie z widokiem na zatokę triesteńską. Zbudowana z homologicznych trójkątnych modułów, które powtarzając się tworzą architekturę i wyposażenie wnętrza. Świątynia składa się z dwóch kościołów, dolnego i górnego. Malownicza panorama oraz pobliski las sosnowy gwarantują chwile skupienia.

Od początku XVIII wieku, Triest skupiał różne religie, każdą z własnymi miejscami kultu. Aktualnie są tu obecne Judaizm (synagoga w Trieście druga pod względem wielkości w Europie), Ortodoksja Chrześcijańska (społeczność prawosławna z Serbii zrzesza się przy kościele św. Spyridona, natomiast społeczność grecko-prawosławna przy Cerkwi San Nicola), Kościół Reformowany (społeczność ewangelicko-reformowana i Ruch Waldensów przy Bazylice św. Sylwestra, społeczność Metodystyczna przy Schodach Gigantów, Chrześcijański Kościół Adwentystów przy ulicy Rigutti oraz społeczność Ewangelicko-Augsburska przy Largo Panfili).

2. GORIZIA

KATEDRA ŚWIĘTEGO HILAREGO I TACJANA: powstała z architektonicznego połączenia trzech istniejących kościołów (świętych Hilarego i Tacjana, św. Achacego, św. Anny). Została w dużej mierze zniszczona w czasie pierwszej wojny światowej, zachowały się jednak obrazy i rzeźby z okresu końca XV w.

ŚW. IGNACY: kościół w Gorizii z malowniczą fasadą przy Placu Viktorii. Budowany przez Jezuitów od 1654 roku. Fasada przypada na ok. 1721-1723 r. Wnętrze jednonawowe z trzema kaplicami z każdej strony: przepiękny fresk „Chwała Świętego Ignacego”.

3. DUINO-AURISINA

ŚW. JAN IN TUBA przy ujściu Timavo: bazylika na planie prostokąta wzniesiona w V w. na obszarze związanym z przedchrześcijańskimi kultami. Została przebudowana w kilku stadiach i zbombardowana w czasie Wielkiej Wojny. Obecna rekonstrukcja znacznie zwaloryzowała archeologiczne pozostałości.

4. SAN CANZIAN D'ISONZO

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY ŚW. CANCJUSZA, CANTIANIUSA I CANTIANELLA: kult trzech braci męczenników wydają się sięgać okresu sprzed V w. Kościół został niedawno zrekonstruowany, przechowywane są w nim relikwie, jak również znajdują się tam pozostałości archeologiczne.

KOŚCIÓŁ ŚW. PROTA: zbudowany na pozostałościach budowli z IV wieku w miejscu pochowku Świętego Prota i św. Chryzogona. Można tam zobaczyć sarkofagi świętych i pozostałości mozaiki.

5. GRADO

BAZYLIKA ŚWIETEJ EUFEMII: jeden z najpiękniejszych kościołów wczesno-chrześcijańskich północnego Adriatyku. Wzniesiony na pozostałościach z V wieku, zbudowany z cegły i piaskowca; po prawej stronie fasady znajduje się dzwonnica z 1455 r. Trójnawowe wnętrze oddzielone marmurowymi kolumnami. Najbardziej spektakularna jest duża mozaika podłogowa, bogata w geometryczne wzory i wpisy darczyńców. Niezwykła romańska ambona z XIII wieku i ołtarz z połączanego srebra z XIV w. Wśród przylegających budynków warto obejrzeć Trichore podobną w formie do kaplicy Św. Marka, Mauzoleum Eliasza z wyjątkowym Skarbcem należącym do bazyliki, salutatorium (sala, w której przyjmował biskup) z tronem św. Marka, lapidarium z pozostałościami z okresu wczesno-chrześcijańskiego.

BAZYLIKA MATKI BOŻEJ ŁASKAWEJ: pochodzi z V wieku, trójnawowa. Nawa centralna znacznie wyższa od pozostałych. Bardzo dobrze zachowane mozaiki podłogowe. W lewej nawie: posąg Matki Bożej Łaskawej, czczony podczas Procesji „Perdon Barbana”.

6. BARBANA w Grado

SANKTUARIUM BŁOGOSŁAWIONEJ MARIII DZIEWICY: według legendy została zbudowana w 582 roku, gdy po burzy, która zniszczyła całe miasto, dostrzeżono w wodzie posąg Matki Bożej, który wypłynął przy brzegu wyspy. Obecna świątynia została zbudowana niedawno, znajdują się w niej antyczne pozostałości między innymi wota.

7. AKWILEJA

BAZYLIKA PATRIARCHALNA: główny zabytek Patriarchatu Akwilei, wzniesiony w IV wieku przez Teodora. Słynie z ogromnych mozaik podłogowych, które według najnowszych interpretacji, stanowią wizualną prezentację doktryny gnostyckiej wczesnego-chrześcijaństwa. Antyczne i aktualne centrum kultury obejmuje również inne sławne wyrazy artystyczne: między innymi warto wspomnieć najważniejszą w Północnych Włoszech serię fresków romańskich z krypty Maxentiusa (Massenzio), w większości przypisywanych „Mistrzowi Pasji”.

8. CORMÒNS

BAZYLIKA ŚWIĘTEGO WOJCIECHA: XIX-wieczna konstrukcja wznosi się w obrębach średniowiecznego miasta. Mieszczą się w niej rzeźby i obrazy z XV-XVI wieku.

ŚWIĘTY JAN CHRZCICIEL: jednonawowy kościół z XIV wieku. Znajduje się tam cenny fresk Matki Bożej z Dzieciątkiem z XV w.

9. UDINE

KOŚCIÓŁ MATKI BOŻEJ NA WZGÓRZU ZAMKOWYM: wzniesiony na ruinach kościoła z VIII wieku, położony na wzgórzu, które dominuje nad miastem. Odbudowany po trzęsieniu ziemi w 1511 r., posiada trzy nawy z absydami, bogate w freski. Znajdują się tam również średniowieczne freski, rzeźby w kamieniu i drewnie pochodzące z innych miejsc kultu.

KATEDRA ZWIASTOWANIA NMP: zbudowana w XIII wieku i poddana gruntownej renowacji w XVIII wieku. Imponujące barokowe trójnawowe wnętrze; przy bocznych nawach po cztery kaplice. Wybitne dzieła sztuki: w szczególności obrazy Giovanni Martini, Pomponio Amalteo, Palmy Młodsze, a zwłaszcza Giovanni Battista Tiepolo. Warto zwrócić uwagę na organy Nachini i Dacci, relikwiarz z relikwiami Patriarchy Bertranda Saint-Genies, zakryście z wybitnymi dziełami sztuki i sarkofag błogosławionego Bertranda przechowywany w baptysterium.

KOŚCIÓŁ CZYSTOŚCI: pierwotnie powstał jako teatr, został przekształcony pomiędzy 1757 a 1760 r. W środku okazuje się być wspaniałą skarbnicą fresków wykonanych przez Giovanni Battista i Giandomenico Tiepolo.

SANKTUARIUM BŁOGOSŁAWIONEJ MATKI BOŻEJ ŁASKAWEJ: wybudowane na fundamentach z XI wieku w celu kultywowania „cudownego obrazu” (XIV wiek, styl bizantyjski). Oprócz dzieł o dużej wartości znajdują się tam też liczne wota np. „maska diabła” (cenna zbroja z XV wieku związana z ludową legendą). Duży i dobrze zachowany XVII-wieczny klasztor.

10. CIVIDALE DEL FRIULI

BAZYLIKA WNIEBOWZIĘCIA NMP: istniała już w VIII wieku w obecnej formie zrekonstruowana w XV w. Imponujące w swej dość prostej strukturze wnętrze, prezentuje znaczące dzieła sztuki, w tym srebrną płaskorzeźbę Pellegrino II (w

głównym ołtarzu), dzieło złotnicze o znaczeniu międzynarodowym. Wyjście z prawej nawy prowadzi do Muzeum Chrześcijańskiego, w którym znajduje się chrzcielnica Callisto, ołtarz Ratchisa i tron patriarchalny.

SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ W CASTELMONTE: kilka kilometrów na wschód od centrum Cividale, na wzgórzu o wys. 618 m npm znajduje się jedno z najstarszych w Północno-Wschodnich Włoszech Sanktuarium. Splądrowane i obrabowywane na przestrzeni wieków straciło większość artystycznego dziedzictwa, pozostaje jednak najbardziej aktywnym centrum religijności ludowej.

11. MANZANO

OPACTWO ŚWIĘTEGO PIOTRA W ROSAZZO: wspaniała perełka krajobrazowa o średniowiecznym smaku. W kościele wciąż można podziwiać resztki siedemnastowiecznych fresków. Obok majestatyczny klasztor.

12. TRICESIMO

SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ MISYJNEJ: po wojnie ikona Matki Bożej podróżowała po Friuli nawołując do pokoju. Po zakończeniu pielgrzymki została umieszczona w sanktuarium wybudowanym specjalnie na tę okazję w 1953 roku, dokładnie w połowie szlaku pielgrzymki.

13. SAN DANIELE DEL FRIULI

BAZYLIKA ŚWIĘTEGO MICHAŁA ARCHANIOŁA: ukończona w aktualnej formie na początku XIX wieku, oferuje różne dzieła sztuki, w tym siedemnastowieczną chrzcielnicę, ołtarze z obrazami i drewniane stalle chóru.

KOŚCIÓŁ ŚW. ANTONIEGO ABATE: gotycka fasada w stylu weneckim skrywa wewnątrz wzbogacone najpiękniejszą i najbardziej cenną serią renesansowych fresków w Friuli. Z tego powodu zasłużył na miano „Małej Kaplicy Sykstyńskiej w Friuli”.

14. GEMONA DEL FRIULI

BAZYLIKA WNIĘBOWZIĘCIA NMP: datowana na XIII wieku, starannie odbudowana po trzęsieniu ziemi w 1976 r. Wspaniały przykład wysokiego gotyku, fasada posiada posągi, które opowiadają historii Objawienia Pańskiego (Epifania) i kolosalny posąg Św. Krzysztofa. Wewnątrz wiele dzieł malarstwa i rzeźbiarstwa, w tym chrzcielnica z IX wieku.

15. VENZONE

BAZYLIKA ŚW. ANDRZEJA: jest jednym z najcenniejszych przykładów rekonstrukcji poprzez anastylozę, posiada piękne XIV-wieczne freski. Niezwykła Pieta (Vesperbild) z XV wieku i rzeźbiarskie prace Bernardino da Bissone.

16. ZUGLIO

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY ŚWIĘTEGO PIOTRA W KARNII: w rzymskim miasteczku z I wieku p.n.e. znajdują się pozostałości pierwotnej bazyliki pochodzącej z VI wieku. Kościół, który zbudowano na początku XIV wieku, a następnie przebudowano w XVI wieku prezentuje gotycki styl alpejski. Wewnątrz, w górnym ołtarzu majestatyczna drewniana rzeźba wykonana przez Domenico da Tolmezzo, a w górnej zakrystii freski z XVI w.

17. MOGGIO UDINESE

OPACTWO BENEDYKTYNÓW ŚW. GALLA: wzniesione w XI wieku, obecnie odrestaurowane. Można tu oglądać dzieła sztuki od XIV wieku począwszy. Obok Klasztor Benedyktynów z XVI wieku.

18. TARVISIO

SANKTUARIUM NA GÓRZE LUSSARI: krzyżują się tu szlaki religijne Friuli, Karyntii i Słowenii. Wzniesione prawdopodobnie w miejscu odkrycia drewnianej figury Matki Bożej. Piękny drewniany strop kolebkowy, ozdobiony malowanymi gwiazdami.

19. PORDENONE

KONKATEDRA ŚWIĘTEGO MARKA: wzniesiona pod koniec XIII wieku, dziś wydaje się być zbudowana według pięciu faz architektonicznych. Jednonawowe wewnątrz z kilkoma kaplicami, zdobione wieloma dziełami sztuki, w tym freskami z XV wieku. Niezwykła chrzcielnica Pilacorta (1506), fresk przedstawiający Zmartwychwstanie, dzieła Pordenone, relikwiarze przechowywane w Skarbu.

20. SESTO AL REGHENA

OPACTWO ŚWIĘTEJ MARII Z SYLVIS: założone w pierwszej połowie VIII wieku. Kościół został poprzedzony trójnawowym atrium z podwyższeniem. Nadal widoczne są nie zachowane w całości freski z XIII i XIV wieku. W krypcie urna św. Anastazji (VIII w.), Pieta (znana również jako Vesperbild) (XV w.), marmurowa płaskorzeźba (XIII w.).

21. SAN VITO AL TAGLIAMENTO

BAZYLIKA ŚWIĘTYCH WITA, MODESTA I KRESZENZIA: pochodząca z końca XV wieku, zawiera niezwykle dzieła sztuki, w tym nastawy ołtarzowe. Warto wspomnieć o tryptyku Bellunella (1488) czy pracach Amalteo (z drugiej połowy XVI wieku).

SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ W ROSA: najprawdopodobniej najbardziej znane w zachodniej części Friuli, gdzie czczony jest cudowny obraz Madonny (Tiussi). Wspaniałe mozaiki szkoły spilimberskiej.

22. SPILIMBERGO

BAZYLIKA MATKI BOŻEJ WIEKSZEJ: początek budowy przypada na 1284 rok, jeden z najlepszych przykładów architektury romańsko-gotyckiej w Friuli. Wnętrze trójnawowe z absydą zawiera cykl fresków z połowy XIV wieku. Ważne dzieła malarskie (Martini, Pordenone).

struktury gościnne:

Grado – Barbana (od kwietnia do października):

DOM PIELGRZYMA (dom gościnny, grupy)

DOMUS MARIÆ (grupy)

Barbana – 34073 Grado (Gorizia)

Tel +39 0431 80453 – www.santuariodibarbana.it

SPÓŁKA MOTOSCAFISTI GRADESI (transport na i z wyspy Barbana)

RESTAURACJA PIELGRZYMA (restauracja)

riva Sebastiano Scaramuzza – 34073 Grado (Gorizia)

Tel +39 0431 80115 – www.motoscafistigradesi.it

Akwileja:

HOSTEL DOMUS AUGUSTA

via Roma 25 – 33051 Aquileia (Udine)

Tel/Fax +39 0431 91024 – Informacja/rezerwacja +39 331 104 1317

info@ostelloaquileia.it – www.ostelloaquileia.it

Udine:

INSTYTUT SALEZJAŃSKI “BEARZI”

(tylko w okresie wakacji i ferii szkolnych)

via don Bosco 2 – 33100 Udine (Udine)

T +39 0432 493911 – Fax +39 0432 493912

ospitalita@bearzi.it – www.bearzi.it

w miesiącach czerwcu i wrześniu do dyspozycji jest również

DOMEK W GÓRACH “BEARZI”

Pierabech – 33020 Forni Avoltri (Udine)

Cividale del Friuli – Castelmonte:

BAR RESTAURACJA DOM PIELGRZYMA

frazione Castelmonte 6 – 33040 Prepotto (Udine)

Tel +39 0432 731161 – Fax +39 0432 700636

info@lacasadelpellegrino.org – www.lacasadelpellegrino.org

Zuglio:

LA POLSE DI COUGNES, “Amîs di San Pieri”

via Fielis 1, 33020 Zuglio (Udine)

Fondazione c/o Cjase Emmaus
via Asilo 3, Imponzo – 33028 Tolmezzo (Udine)
lapolse@libero.it – <http://www.comune.zuglio.ud.it/index.php?id=25933>
Tel +39 0433 929084 (Cjase Emmaus) – Tel +39 0433 92296 (Polse)
Tel +39 329 262 2525 (osoba odpowiedzialna: don Giordano Cracina)

Tarvisio – Monte Lussari:

HOTEL RODODENDRO

miejscowość Monte Lussari – 33010 Camporosso (Udine)
Tel +39 0428 653923 – Fax +39 0428 63196
info@hotelspartiacque.com – www.hotelspartiacque.com/hotel-rododendro

Stowarzyszenie VERDE&BLU FRIULI towarzyszy Wam również w wyprawach:

SZLAK NIEBIESKI (szlak włoski):

antyczny szlak patriarchalny rozpoczyna się w Bazylice w Akwilei. Dziesięć etapów, na trasie których znajdują się większe i mniejsze miejsca kultu. Prowadzi do Sanktuarium na Górze Lussari, gdzie łączy się z jego słoweńskim odpowiednikiem biorącym początek przy Sanktuarium Matki Bożej Wspomożenia Wiernych Brezje oraz z homologicznym szlakiem karyńckim, który ma swój początek przy Katedrze Wniebowzięcia NMP w Maria Saal. Zalecany okres: od maja do października.

SZLAK KOŚCIOŁÓW:

Trasa po zabytkowych kościołach położonych w górzystej Północno-Zachodniej części Diecezji Udine. Biegnie od Imponzo k/Tolmezzo, podzielona na dwadzieścia etapów i dziesięć kościołów usytuowanych w górzystym krajobrazie, ma na celu poszukiwanie przeszłości, pełnej historii i duchowości. Trasa, która nadaje się również dla rodzin, kończy się w kościele w Zuglio.

GE.TUR

W ponad 25-letniej działalności w dziedzinie Turystyki Społecznej, zdobyliśmy doświadczenie w organizowaniu wakacji dla rodzin, również licznych lub znajdujących się w trudnej sytuacji, dla młodzieży, grup sportowych i grup religijnych. Jesteśmy przekonani, że turystyka jest przywilejem dla wszystkich. Turystyka Społeczna oznacza reagowanie na potrzeby społeczeństwa. Jest stylem życia i jakości. Organizacja, która ją przygotowuje jest zaangażowana w rozwijanie więzi społecznych, w tworzenie możliwości kulturowego rozwoju, promocje i waloryzacje zasobów znajdujących się na danym terenie. Aby odpowiedzieć na każdy pomysł wypoczynku i zabawy, oferujemy szeroki zakres usług, struktur, jak i aktywności, takich jak:

- obozy i kolonie sporty wodne
- sporty lądowe
- restauracje
- turystyka religijna
- turystyka kongresowa
- turystyka dla przedsiębiorców i pracowników
- turystyka dostępna dla osób niepełnosprawnych
- animacja w wioskach
- szlaki

WIOSKA DOLOMICKA W PIANI DI LUZZA

miejscowość Piani di Lizza – 33020 Forni Avoltri (UD)

Tel +39 0433 72041 – Fax +39 0433 72377

www.getur.com/mountain

Stowarzyszenie VERDE&BLU FRIULI oferuje swoje doświadczenie w zakresie bezpośredniej organizacji lub wspieraniu organizowania (także na odległość) różnych inicjatyw, działalności związanej z opieką, z integracją, kulturą, turystyką religijną, sportową i społeczną, udziałem w wydarzeniach i imprezach sportowych, kulturalnych, religijnych, społecznych i zrzeszania się wogóle.

VERDE&BLU FRIULI

stowarzyszenie wsparcia społecznego

via Aquileia, 16 – 33100 Udine (UD)

Tel +39 0432 505759 – Fax +39 0432 505828

info@verdeblufriuli.it

www.verdeblufriuli.it